

Institutionen för samhällsvetenskap

Jonatan Engström

Läsning för Folket

En studie av utländskt material i en svensk tidskrift

Reading for the People
A Study of Foreign Material in a Swedish Magazine

Historia
C-uppsats

Datum: 2006-01-22
Handledare: Lars Petterson
Examinator: Ann-Kristin Högman

ABSTRACT

The society of spreading useful knowledge started to sell its magazine *Reading for the People* (RFP) in 1834. The idea with the society was to, through the magazine that contained useful knowledge, enlighten the Swedish peasantry. *RFP* contained articles about agricultural and economy for example.

My goal with this essay is to investigate how the use of foreign articles in *RFP* changed over time. I'm also going to present a field and language categorization of the foreign articles and study the articles from Benjamin Franklin and Charles Dickens and investigate what kind of articles they wrote. My questions of researching are: What sort of articles did Benjamin Franklin and Charles Dickens contribute to *RFP*? How much was foreign articles used in *RFP* and from where did the foreign articles come? To reach my goals with this examination I've studied the magazine *RFP* nr 1 -79.

The results I have come up with are that the use of foreign articles sank considerably after 35 years and that Benjamin Franklin presented most economical articles and that Charles Dickens presented articles containing more general knowledge. I divided the articles in three different fields that follows in magnitude, non practical but enlightening, practical and religious. The most common foreign language in articles was Danish were historical articles was most common, followed by Norwegian, English, German and French articles.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING

1.1	UPPLYSNINGSRÖRELSEN I ENGLAND	4
1.2	SÄLLSKAPET FÖR NYTTIGA KUNSKAPERS SPRIDANDE	4
1.3	RELEVANS	6
1.4	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
1.5	AVGRÄNSNINGAR	7
1.6	METOD, METODKRITIK, KÄLLKRITIK OCH TEORI	8
1.7	TIDIGARE FORSKNING	10
1.8	BENJAMIN FRANKLIN OCH CHARLES DICKENS	13
1.9	DISPOSITION	14

2. ÖVERSÄTTNINGAR I LÄSNING FÖR FOLKET

2.1	ÖVERSÄTTNINGAR PERIOD 1, ÅR 1834-1868	15
2.2	ÖVERSÄTTNINGAR PERIOD TVÅ, ÅR 1869-1913	23

3. DISKUSSION/SLUTSATSER

3.1	BENJAMIN FRANKLIN OCH CHARLES DICKENS ARTIKLAR	28
3.2	INNEHÅLLSKATEGORISERING AV ÖVERSÄTTA ARTIKLAR	29
3.3	SPRÅKKATEGORISERING	30
3.4	FÖRÄNDRING ÖVER TID AV ANVÄNDADET AV ÖVERSÄTTA ARTIKLAR	32

	SAMMANFATTNING	35
--	-----------------------	----

	KÄLL/LITTERATUR FÖRTECKNING	36
--	------------------------------------	----

1. INLEDNING

1.1 UPPLYSNINGSRÖRELSEN I ENGLAND

I England tog på 1800-talet en upplysningsrörelse form, denna upplysningsrörelse innehöll både idéer om skolutbildning och upplysning på andra sätt, exempelvis studiecirklar för arbetare, föreläsningar och upplysningstexter. En drivande kraft inom detta uppsving av upplysning var skotten Lord Henry Brougham. Han var en politiker och jurist som var väldigt intresserad av att förändra skolreformer och låg på olika sätt bakom bildandet av Londons Universitet och av småbarnsskolor. Lord Brougham var intresserad av alla sorters undervisningsnivåer och jobbade starkt för att även de lägre klasserna i samhället skulle få en chans att gå i skolan.¹

Det relevanta för mig och uppsatsen var dock att Brougham även år 1826 deltog i bildandet av The society for the Diffusion of Usefull Knowledge.² Ett sällskap som hade till uppgift att upplysa den Engelska bonde- och arbetarbefolkningen inom olika nyttiga kunskapsområden. De utgav upplysningsmedel som billigt såldes och genom att bönder och arbetare läste exempelvis denna text så skulle dessa människor lära sig det som av sällskapet ansågs nyttigt. Sällskapet använde olika sorters medel för att upplysa den engelska befolkningen men mestadels upplysningstexter som riktade sig till olika målgrupper. Trots att intresset för The society for the Diffusion of Usefull Knowledge avtog och bidrog till dess upplösning 1846³ så spreds denna idé till en mängd olika länder i Europa och även till Sverige.⁴

1.2 SÄLLSKAPET FÖR NYTTIGA KUNSKAPERS SPRIDANDE

Till Sverige kom denna idé efter att ämbetsmannen Franz Anton Ewerlöf börjat intressera sig för det brittiska ”The society for the Diffusion of Usefull Knowledge” under ett besök i England.⁵ Han började sedan brevväxla med Lord Brougham angående sällskapets detaljer och Ewerlöf presenterar senare dessa detaljer och idéer i Sverige.⁶

Carl af Forsell var officer och överdirektör vid generallantmäterikontoret och efter kontakt med Ewerlöf var han den ansvarige för att Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande startades

---

¹ Sörbom, P., ”Läsning för folket”, s. 30.

² Ibid, s. 43.

³ Ibid, s. 49.

⁴ Ibid, s. 49.

⁵ Söderberg, V., ”Sveriges sockenbibliotek”, s.5.

⁶ Sörbom, P., *a a*, s. 56.

⁷ även om det var Ewerlöf som presenterat idén. Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande höll sitt första sammanträde 19 december, 1833 ⁸ och kom att bestå av en skara framstående och inom olika områden kunniga människor, närmare 33 stycken. Exempel på titlar som dessa personer kunde inneha var bl.a. biskopar, affärsmän, professorer inom olika områden, ambassadör, överpostdirektör. ⁹

Denna skara lärda och kunniga personer hade till uppgift att ansvara för upplysning av den svenska allmogen (bondebefolkningen) och arbetarklassen inom olika kunskapsområden som de ansåg vitala. Denna upplysning skulle ske genom att de kvartalsvis skulle trycka, och till ett billigt pris, sälja ett häfte vid namn *Läsning för Folket (LFF)* innehållande små texter och uppsatser med råd angående olika områden som t.ex. jordbruk, skogsbruk, hygien, hushåll ¹⁰, mm. I *Läsning för Folket* behandlade ca 1/3 av artiklarna från år 1834-1868 olika sätt att förbättra och effektivisera jordbruket ¹¹ vilket kan förstås eftersom den största delen av Sveriges befolkning då bestod av just jordbrukare. De idéer och metoder om jordbruk som presenterades i *Läsning för Folket* såg sällskapet till att vara prövade och säkra. ¹² Det är dock svårt att på rak arm presentera säkra resultat som visar en förbättring inom något område på grund av Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande. I *Läsning för Folket* presenterades aldrig politiska artiklar, uppsatser eller liknande då sällskapet inte på något sätt ville riskera att hamna i blåsväder eller skapa utrymme för meningsutbyten eller ordväxling. ¹³ Sällskapet tycks ha haft stor betydelse för biblioteksverksamheten i Sverige då *Läsning för Folket* bidragit med godkänd litteratur till biblioteken i en tid då de led brist på sådan. ¹⁴

Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande kom att bestå från år 1833 till 1926 och den slutliga upplösningen av sällskapet inträffade efter en tid av minskat intresse hos den svenska befolkningen, vilket ledde till sämre ekonomi hos sällskapet och dess slutgiltiga upplösning. Det bristande intresset som av befolkningen visades kan ha berott på att *Läsning för Folket* under sin ca 90 år långa livstid inte förändrat sig i takt med de förändringar som skedde inom

---

⁷ Ibid, s. 59.

⁸ Ibid, s. 80.

⁹ Ibid, s. 82-83.

¹⁰ Lönnroth, L & Delblanc, S., "Den Svenska Litteraturen", s.275-276.

¹¹ Sörbom, P., a a, s. 107.

¹² Ibid, s. 117-118.

¹³ Ibid, s. 132.

¹⁴ Tynell, K., "Folkbiblioteken i Sverige", s.20.

det svenska samhället under samma tid.¹⁵ Innehållet i *Läsning för Folket* presenterades även på ett för undervisande sätt och nådde därför inte riktigt fram till allmogen vilket var tanken.¹⁶

1.3 RELEVANS

Det för mig intressanta när jag bestämt mig för att göra någon sorts undersökning angående Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande, förutom att det endast verkar vara Per Sörbom som skrivit något om detta, fann jag efter att läst Per Sörboms bok om just detta sällskap och *Läsning för Folket*. Per Sörbom skriver att redaktören för *Läsning för Folket* år 1834 – 1869, Ekmarck inte ville förändra tidskriften.¹⁷ Efter Ekmarcks avhopp som redaktör skriver Sörbom att då skedde genast förändringar angående bl.a. illustrationer och modernare artiklar¹⁸ och en fråga för mig dyker nu upp. På vilket sätt förändrades *Läsning för Folket*? Denna fråga måste sedan tas ner på en rimlig nivå för denna uppsats storlek och min tanke angående *hur* följer härmed. Då många samtida försök till folkbildning skedde runt om i bl.a. Europa¹⁹, och dessa skrifter säkert inspirerade varandra så blir det för mig intressant att veta om *Läsning för Folket* lånade och översatte texter från andra länders liknande rörelser. Jag antar att framsteg och idéer inom exempelvis jordbruk inte ”bara” skedde i Sverige utan även i andra länder och då kanske presenterades i liknande skrifter i andra länder.

Per Sörbom skriver att översättningar av utländska artiklar användes sparsamt och jag tycker då att det skulle vara spännande att undersöka om det efter Ekmarcks avhopp som redaktör, eftersom han var emot förändringar av *Läsning för Folket*, skedde förändringar på den fronten jämfört med perioden då han var verksam.

Jag tycker även att det skulle vara intressant att undersöka från vilka utländska källor de översatta texterna i *Läsning för Folket* hämtades ifrån. Då jag upptäckt att vissa kända utländska personer författade några texter som publicerades i tidskriften finner jag det intressant att studera dessa texter och få en överblick i vilka sorters texter det handlar om och då varför dessa författares texter publicerats i *Läsning för Folket*. Även vilka ämnes och språkkategorier de översatta artiklarna skulle kunna delas in i finner jag intressant.

---

¹⁵ Sörbom, P., *a a*, s. 168.

¹⁶ Söderberg, V., *a a*, s. 6.

¹⁷ Sörbom, P., *a a*, s. 166.

¹⁸ *Ibid*, s. 166.

¹⁹ *Ibid*, s. 149.

1.4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med denna uppsats är att utifrån två olika tidsperioder undersöka om det i *Läsning för Folket* skedde förändringar över tid angående användandet av utländska översatta artiklar samt att försöka presentera en ämnes och språkkategorisering av de översatta artiklarna.

Jag skall även undersöka översättningarna som författats av två kända författare och titta på vad för sorts texter det är. Därför är mina forskningsfrågor följande:

- Vad för sorts texter hade dessa två kända författare bidragit med i *Läsning för Folket*?
- Hur mycket användes översatta utländska artiklar i *Läsning för Folket*?
- Från var kom de utländska artiklarna?

1.5 AVGRÄNSNINGAR

Tidsmässigt har jag valt att avgränsa undersökningen till två olika perioder i *Läsning för Folkets historia*, 1834 – 1868 och 1869 – 1913. Då årgångarna från 1914-1926 inte finns tillgängliga för mig har jag blivit tvungen att sträcka min undersökning till årgång 1913. Under den första tidsperioden var Ekmarck redaktör för *Läsning för Folket* och då skedde inga märkbara förändringar, under den tiden användes översättningar av utländska artiklar sparsamt, skriver Sörbom.²⁰ Den andra tidsperioden präglas av fler förändringar av tidskriften, förändringar i layout, illustrationsanvändning och fler moderna artiklar.²¹ Min förhoppning är även att jag skall kunna bevisa att det då skedde en förändring angående användandet av utländska artiklar i *Läsning för Folket*.

Redogörelsen för de översatta artiklarnas ämneskategorier har jag valt att avgränsa i tre olika grupper. *Grupp 1*, praktiska råd/levnadstips vilket innefattar översättningar inom områdena hälsa, uppfostran, undervisning, sparsamhet, levnadstips, arbete, utnyttjande av tid, moraliska texter samt jordbruk. Dessa artiklar har ett innehåll som kan användas dels praktiskt av människan som t.ex. jordbruk dels exempelvis moraliska texter som uppmanar till ett visst sorts levande. *Grupp 2* är religiösa artiklar och texter. I *grupp 3* har jag samlat artiklar som inte är ämnade för praktiska handlingar men med ett upplysande innehåll och i denna kategori hamnar artiklar innehållande naturvetenskap, vetenskap, samhällskunskap, historia, reseskildringar, kulturskildringar, geografiska skildringar. Det är artiklar som inte kan användas av en person i praktiken men som ändå är upplysande. Det fanns även några få översättningar som var för svåra för mig att placera i någon av kategorierna och de har då utelämnats ur

---

²⁰ Ibid, s. 135.

²¹ Ibid, s. 166.

ämneskategoriundersökningen, de var dock så få till antalet att de inte skulle ha kunnat påverka mitt resultat på något sätt.

När jag gjort kategoriseringen och kartläggningen av de språk som översättningarna hämtades ifrån har jag presenterat de vanligaste källorna, danskan, norskan, engelskan, franskan, tyskan. I kategorin *övriga* har jag placerat källor som ex amerikanska och ungerska, vilka var få till antalet. Jag har även en kategori med översatta artiklar som jag inte lyckats identifiera.

När jag undersökt om det fanns vissa artiklar som var författade av speciellt intressanta och kända personer har jag avgränsat mig på så sätt att jag har valt artiklarna av Benjamin Franklin och Charles Dickens. Detta då jag tror att de användes i *Läsning för Folket* av en annan anledning än att de var underhållande och då jag hoppas finna en anledning till varför deras texter användes i *Läsning för Folket*. Jag har valt att i denna undersökningsfråga inte undersöka exempelvis H.C Andersens texter i *Läsning för Folket*, även om han är bland de mer intressanta och kända författare till de texter som återfinns i tidskriften. Dessa texter representeras i form av sagor vilkas innehåll jag inte finner har ett lika stark syfte och mening som Benjamin Franklins och Charles Dickens texter.

1.6 METOD, METODKRITIK, KÄLLKRITIK OCH TEORI

När jag har gjort min undersökning av de översatta artiklarna har jag använt innehållsförteckningarna i *Läsning för Folket* och på så sätt relativt snabbt kunnat hitta de olika artiklarna i tidskriften, därifrån har jag sedan försökt avgöra om artikeln är en översättning eller inte. Detta framgår i vissa fall strax under artikelns rubrik där det då kan stå, *översättning*, i vissa fall kan det stå efter artikeln på den sista sidan. Ibland framgår det att det är en översättning då det under rubriken står t.ex. efter norskan eller från danskan och i vissa fall stod det varken på första eller sista sidan att det var en översättning men dock i innehållsförteckningen. Ibland hänvisades det under rubriken endast till t.ex. ur *Folkevennen* vilket jag då har fått försöka avgöra om det är en svensk eller utländsk tidning vilket oftast dock går att avgöra på grund av namnet på tidskriften eller en sökning på Internet.

Sedan jag har bekräftat att artikeln är en översättning har jag försökt avgöra vad för sorts text det är, t.ex. religiös, praktisk eller historisk. Detta tycker jag dock inte har varit något problem då det oftast framgått i texten. På samma sätt har jag arbetat då jag undersökt och gjort djupdykningar i vissa översättningar. Jag har även i min diskussion/analys försökt presentera

de grundläggande dragen i texterna som avslöjar vilken områdeskategorisering, ex sparsamhet, de tillhör och vilken mening texterna vill uppfylla.

I min diskussion/analys har jag presenterat en språkkategorisering där jag redogör från vilka språk de flesta av översättningarna är representerade och även vilka översättningskategorier som är mest representerade från de olika språkkällorna.

I min redovisning av förändring över tid av översatta artiklar i *Läsning för Folket* har jag helt enkelt sammanställa hur många översättningar som användes i varje årgång. Sedan har jag utifrån de två olika undersökningsperioderna jämfört hur många översättningar som användes under respektive period och om någon förändring över tid angående användandet av översättningarna kan urskiljas. Jag har även med hjälp av vissa fakta, procentandel översättningar per årgång, användandet av högst respektive lägst antal översättningar per år och genom att sammanställa användandet av förändringar över tid i ett linjediagram förtydligat och presenterat mina resultat angående användandet av översatta artiklar i *Läsning för Folket*.

De svårigheter jag upplevt med mitt arbete har varit att texten i *Läsning för Folket* är svårläst då den är så gammal, men detta har dock blivit lättare med tiden även om det ofta i början var väldigt tidskrävande. I de äldre årgångarna av tidskriften var de översatta artiklarna mer svårbekräftade, då det oftast gavs en liten kort inledning i texten om vad artikeln skulle handla om och där kunde det då framgå att artikeln ursprungligen hade publicerats i t.ex. en utländsk tidskrift. Jag har även haft problem att bekräfta vissa artiklar som översättningar då det i *Läsning för Folket* kanske bara hänvisas till att artikeln tagits ur ex, *Gentlemans magazin*, men att bevisa att det exempelvis är en utländsk tidskrift har ibland varit svårt eller omöjligt.

Som teorianvändning har jag valt att använda mig av en variant ur Torkel Janssons avhandling *adertonhundratalets associationer*. Jansson har här utvecklat en teori som han kallar "Ett sprängfyllt tomrum". Under 1800-talets början börjar Sverige att förändras från att vara ett feodalt jordbrukssamhälle till att bli ett kapitalistiskt industrisamhälle och att då dessa förändringar fortgår skapas tomrum i utvecklingen. Tomrummen består av luckor/problem i samhället, som t.ex. fattigdom, onykterhet mm. Under denna tid uppstår då en mängd frivillighetsorganisationer. Dessa åtar sig uppgiften att fungera som hjälpmedel för dessa problem som uppstår då ett samhälle i en förändringsfas inte hinner utveckla statliga organisationer för att som i dagens samhälle ta hand om problem som onykterhet, fattigdom,

befolkningsökning. Det är situationen när dessa frivillighetsorganisationer tagit plats i samhället som Torkel Jansson menar med ett ”Sprängfyllt tomrum”.

Frivillighetsorganisationerna fyller tomrummet.

Denna teori innebär alltså kortfattat att frivilligorganisationer uppstår som lösningar på problem och luckor som infinner sig då en samhällsomvandling sker inom i detta fall det svenska samhället. För min del är detta relevant eftersom att jag i denna uppsats har valt att studera en av dessa frivilligorganisationer, som hade del i den förändringsprocess, som uppstod under artonhundratalet i Sverige. Denna frivillighetsorganisation, Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande, skulle enligt denna teori åta sig uppgiften att lösa problem eller luckor i samhället vilket kan förklaras med det Per Sörbom skriver: ” Sällskapet publikationer skulle ”lifva och öka arbetshågen” till gagn för den enskilde och för den svenska nationen”. Resultatet av denne förädlande och nyttiga läsning skulle, som man uttryckte det, bli ökad trevnad och välstånd”.²²

1.7 TIDIGARE FORSKNING

Den enda egentliga eller huvudsakliga forskningen av Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande som har gjorts är Per Sörboms *Läsning för Folket*. Sörbom har i detta verk studerat den tidiga svenska folkbildningen med utgångspunkt ifrån Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande och dess tidskrift, *Läsning för Folket*.

Ett syfte med Sörboms undersökning är att undersöka var impulserna bakom idén med kunskapsspridning kom ifrån. Detta presenterar Sörbom i bokens inledande kapitel där Lord Brougham, grundade The Society for the Diffusion of Usefull Knowledge, och hur dessa idéer spreds till Sverige och bidrog till skapandet av Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande får plats.

Vidare har Sörbom koncentrerat sig på att beskriva Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande under åren 1835-1868, tiden då Ekemarck var redaktör. Under dessa år presenterar Sörbom utformningen och strukturen av *Läsning för Folket*, vad den innehöll och vad författarna i Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande koncentrerade sig på för sorts artiklar. Vad *Läsning för Folket* får för respons i den svenska pressen presenteras, liksom andra sorters samtida

---

²² Ibid, s. 84.

försök till kunskapsspridning i Sverige. Även liknande upplysningsällskap i Norge och Danmark behandlas och tills sist redogör Sörbom om *Läsning för Folket* efter tiden då Ekemarck har avgått som redaktör, d.v.s. 1869-1926 och slutligen sällskapets upplösande.

Sörbom nämner som avslutning:

Om inte läsning för Folkets alla årgångar fick samma spridning och lästes lika mycket som de första, så torde ändå sällskapet för nyttiga kunskapers spridande genom sin verksamhet ha tjänat som idégivare och inspirationskälla för många generationer svenska folkbildare²³

Torkel Jansson har skrivit en bok som heter *Adertonhundralets associationer, forskning och problem kring ett sprängfyllt tomrum eller sammanslutningsprinciper och föreningsformer mellan två samhällsformationer ca 1800-1870*. Jansson har i boken undersökt Sverige under 1800-talet och inriktat sig på att beskriva och förklara hur frivilligorganisationer som t.ex. Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande, Svenska bibelsällskapet, Svenska nykterhetsällskapet bildades under denna tid och varför de uppstod. Jansson har utgångspunkten att Sverige utvecklas från att vara en feodalstat till att bli kapitalistiskt. Dessa sällskap bildades då och fungerade som komplement och hjälpfaktorer till de problem som uppstod i ett samhälle i omvandling då statliga institutioner inte fanns som i dagens samhälle försöker lösa dessa problem.

Jansson skriver bl.a. om Sveriges situation under 1800-talet och om hur och inom vilka områden som Sverige förändras, själva frigörelseprocessen och om samhällssektorn.

Jansson ger i en sammanfattning exempel på skillnaderna i feodalstatens Sverige och den kapitalistiska stat som Sverige utvecklades till.

I skråsverige var man enligt reglerad beföringsgång inordnad i ett givet näringsystem, i Föreningssverige bildades Svenska industriföreningen och småningom fackföreningar. I feodalstaten representerade man stånd på riksdagarna, i kapitaliststaten fick medborgarna bilda partier bäst man kunde. I arvet från den Svenska militärstaten skrevs man ut som knekt, i den stat som mer inriktade sig på ekonomisk expansion än militär skrevs man in i här och flotta.²⁴

Dessa exempel tycker jag ger en liten förståelse över vilken sorts förändring Sverige stod inför under 1800-talet.

---

²³ Ibid, s. 168.

²⁴ Jansson, T., ”Adertonhundralets associationer”, s.84.

Jansson skriver vidare att Sverige under tidigt 1800-tal upplevde att bildningen skulle vara lösningen på de samhällsproblem som då fanns, dessa skulle lösas genom t.ex. upplysning och information i form av skrifter om exempelvis nykterhet.²⁵ Nykterhetsupplysningen som utgavs av bl.a. *Läsning för Folket* antogs ha minskat superiet.²⁶

Jag har även använt mig av en bok skriven av Arne Hirdman och som heter *Alla tiders folkböcker*. Hirdman skriver i bokens inledning att *Alla tiders folkböcker* är ett försök att belysa boken genom tiderna. Han skriver även att folkböcker funnits i alla tider och betyder just ”böcker för folk, det vill säga folkliga böcker till >>folkliga priser<<”.²⁷ Det som utmärker folkböcker är enligt Hirdman bl.a. priset som gör dem så tillgängliga.

I bokens andra del som handlar om Sverige börjar Hirdman med att skriva om de första bokförlagen. Han skriver sedan om bl.a. folklektyr, 1700 och 1800-talets litteratur och ägnar ett kapitel till folkläsning. I det kapitlet får Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande och *Läsning för Folket* plats och Hirdman skriver att ”Sällskapet som dominerades av brukspatroner, ville sprida religiös uppbyggelse och moraliserande undervisning”.²⁸ Hirdman skriver även att *Läsning för Folket* är en lång predikan samt praktiska råd och vinkar och att det inte lyckats uppfylla det syfte den var tänkt att uppfylla.²⁹

Verner Söderberg har skrivit *Sveriges sockenbibliotek och öfriga anstalter för folkläsning*. Boken är skriven på uppdrag från en studentförening, Heimdal i Uppsala och uppgifter från denna förening har legat till grund för denna sammanfattning om Sveriges folkbibliotek. Författaren har delat in boken i fyra delar, sockenbibliotekens historia, sockenbibliotekens nuvarande tillstånd, övriga folk-boksamlingar i Sverige och de Svenska folkbibliotekens framtidsutsikter.

Söderberg skriver i bokens första kapitel om hur Lord Brougham i England bildar The Society for the diffusion of useful knowledge och hur detta sällskap inspirerar Frans Anton Ewerlöf och leder till att Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande bildas i Sverige. Författaren skriver om *Läsning för Folkets* senare roll för sockenbiblioteken och om hur liknande sällskap bildas som

---

²⁵ Ibid, s. 182.

²⁶ Ibid.

²⁷ Hirdman, A., ”*Alla tiders folkböcker*”, s.10.

²⁸ Ibid, s.102 f.

²⁹ Ibid, s.103.

även hade betydelse för det kommande bildandet av sockenbibliotek. Sedan behandlas hur skapandet av sockenbibliotek utvecklades samt om dess blomstringstid. Sockenbibliotekens förfallsperiod behandlas i nästa kapitel då tillbakagång sker då annan litteratur och tidningar spreds mer och folk skaffade egna böcker och då även andra sorters bibliotek skapades. Sedan behandlas sockenbibliotekens nuvarande tillstånd och deras befintlighet i Sverige samt övriga folk-boksamlingar i Sverige. Det sista kapitlet behandlar framtidsutsikterna för det svenska folkbiblioteket.

Angående *Läsning för Folket* och Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande skriver författaren att då tidskriften kom ut rådde det stor brist på svensk litteratur för folkläsnings och att denna tidskrift då hade stor betydelse för bildandet av folkbibliotek i Sveriges bygder. Söderberg skriver att det tänkta syftet med *Läsning för Folket* misslyckades, då innehållet inte framställdes på ett sätt som blev "folkligt" samt att texterna hade en för undervisande form samt att tidskriften inte lyckades nå fram till den befolkning det var tänkt, d.v.s. allmogen. Då *Läsning för Folket* dock hamnade i sockenbiblioteken fanns det där då en grund som kunde förmedlas till folket. *Läsning för Folket* kan därför räknas som en av grunderna för de svenska folkbibliotekens utveckling.

1.8 BENJAMIN FRANKLIN OCH CHARLES DICKENS

Benjamin Franklin var en amerikansk politiker och vetenskapsman som bl.a. ägnade tid åt att publicera litterära verk med syftet att lära ut tips på hur man som person skulle nå lycka och rikedom. Hans naturvetenskapliga forskning ledde till att han kunde presentera blixten som en elektrisk urladdning och att han 1749 uppfann åskledaren vilken ledde till att Franklin blev berömd. Franklin arbetade för de amerikanske kolonialisterna i deras kamp mot engelsmännen genom att som sändebud i Paris övertala Fransmännen att sluta upp på de amerikanske koloniernas sida. Han var även inblandad i fredsunderhandlingarna som följde samt i arbetet med USA:s författning. Franklin räknas idag som en av den amerikanska nationens fäder.³⁰

Charles Dickens var en brittisk författare som var verksam på 1800-talet. Bland hans kanske mest kända verk finns *Oliver Twist*, *A Christmas Carol* och *David Copperfield*. Dickens upplevde i sin barndom bitterhet och detta kan ses i flera av Dickens romaner där olyckliga barn förekommer. Förutom sitt romanskrivande publicerade även Dickens texter i tidskrifter

---

³⁰ "Nationalencyklopedin, Benjamin Franklin" (2006).

samt gav ut en tidskrift vid namn *Household Words* mellan 1850 och 1859 och det är översatta texter ur denna tidskrift, *Household Words* som dyker upp i *Läsning för Folket* och som jag har valt att fördjupa mig något i.³¹

1.9 DISPOSITION

Jag har valt att lägga upp min uppsats enligt följande. Undersökning. Jag skall där försöka besvara mina forskningsfrågor genom att presentera översättningarna som jag funnit i *Läsning för Folket* med början med perioden 1834-1868 och sedan perioden 1869 – 1913. I mina Slutsatser/Diskussion skall jag sedan med hjälp av de fakta jag fått fram i min undersökning besvara mitt syfte. Jag kommer sedan i Sammanfattningen kortfattat förtydliga det resultat jag kommit fram till.

---

³¹“Nationalencyklopedin, Charles Dickens” (2006).

2. ÖVERSÄTTNINGAR I LÄSNING FÖR FOLKET

2.1 ÖVERSÄTTNINGAR PERIOD 1, ÅR 1834-1868

I *Läsning för Folkets* första årgångar, 1-2, kan jag inte finna att det användes någon form av översatta texter alls och det dröjer till den tredje årgången innan jag finner den första översatta artikeln i tidskriften. Den går under namnet "Om tämjning av tjurar" och är skriven av en fransman verksam vid ett lantbruksinstitut i Frankrike³².

I den fjärde årgången finner jag även där endast en översättning, vilken var från danskan.

I nästa årgång, nr fem som utgavs år 1838, börjar översättningarna ta fart och jag finner här sju översättningar, tre artiklar relaterade till jordbruket, en tysk text om barnuppfostran samt en text från danskan vid namn "Winteraftnarnes användande på landet".³³ Artikeln behandlar vikten av att även utnyttja kvällstiden till att utföra arbete.

En annan artikel i den femte årgången är döpt "Goda råd till en fattig hantverkare"³⁴ och är skriven av Benjamin Franklin. I denna artikel ger Franklin tips på hur sparsamhet lönar sig och hur vägen till rikedom kan nås. Han skriver att uttrycket "tid är pengar" alltid bör finnas i åtanke och att om en person inte jobbar halva dagen skall han tänka att han kastar bort en halv dags arbete och se detta som en utgift. Franklin förklarar också hur ränta vid lån kan få pengarna att växa avsevärt ju mer pengar en person lånar ut samt att om pengar slösas bort så slösas även de summor som kunde ha intjänats på pengarna bort. Franklin jämför detta med att slakta ett svin och på så sätt gå miste om fler generationer svin. Han skriver även om vikten av att betala tillbaka lånade pengar i tid för att öka sitt anseende och kunna låna igen vid behov. Det verkar även vara viktigt att visa att låntagaren arbetar och sliter och inte slösar pengarna på krogen, vilket i det senare fallet skulle leda till att låntagaren tvingas betala tillbaka pengarna omgående. Franklin proklamerar för en noggrann hushållsräkning där utgifter och inkomster skall jämföras så att små besparingar skall kunna göras och med tiden växa till stora summor. Slit och sparsamhet skriver Franklin är de enda tips som om de följs kan leda till rikedom och det innebär även att inte förstöra tid eller pengar.

---

³² LFF. Årg. 3. s. 45.

³³ LFF. Årg. 5 s. 386.

³⁴ LFF. Årg. 5. s. 187.

Ännu en artikel ur denna årgång är författad av Benjamin Franklin och har namnet ”Ur den gamle Richards almanacka”.³⁵ Denna text handlar om hur en gammal man talar till en samling människor om arbete och sparsamhet. Franklin skriver att utgifter som skatter tär på ekonomin men att människan även skulle kunna spara pengar på att göra sig av med laster som lättja, fåfänga, och dårskap. Tiden är även mycket viktig att utnyttja och förlorad tid kan inte fås igen och att stiga upp tidigt och arbeta är nyttigt. Franklin skriver “att en sofvande räv fångar ingen gås, och att vi får tid nog att sofva i grafven”.³⁶ Istället för att vänta på bättre tider kan man som person själv göra tiderna bättre genom att förändra sig själv, om man som person är flitig behöver man inte önska sig något. Flit håller även hungern borta och skapar lycka. Att vara sysslolös och ha ledig tid är inte samma sak, skriver Franklin, och han menar att sysslöshet skapar bekymmer och för mycket vila skapar besvär. Söker en person inte efter nöje så dyker det upp av sig självt. En människas bevakande öga över andra är viktigt då för mycket förtroende för andra kan straffa sig. Franklin skriver även: “I affärslifvet kommer man längre med misstroende än med förtroende”³⁷, din bästa tjänare är du själv och för att bli rik räcker det inte med att bara vara flitig och arbeta om personen inte på samma gång sparar. Han menar även att: minskar man på dyra utgifter så kommer det inte finnas behov av att klaga på hårda tider, men många små utgifter kan snabbt bli en stor. En farlig last, skriver Franklin, är fåfängan efter kläder där en utgift ofta följs av flera andra och det är enklare att strunta i den första utgiften än att klara av de följande. Han poängterar även att det är viktigt att undvika att sätta sig i skuld genom lånade pengar och kredit då det kan leda till fördärv och att man som person skall vara medveten om att tiderna kan förändras och den positiva förtjänsten kan minska medan utgifterna alltid finns kvar. Därför, skriver Franklin, skall den tillfälliga förtjänsten sparas och inte slösas bort då det kan straffa sig senare.

Årgång sex innehåller en översättning, en jordbruksartikel.³⁸ Det finns två översättningar i sjunde årgången, är en bön från tyskan och en översatt artikel från engelskan, detta följs av att det inte finns någon översättning alls i den åttonde årgången. Två översättningar finns i den nionde årgången och de är en kristen berättelse och ett levnadstips från engelskan vid namn ”Menniskosläktets nattuggla”.³⁹ I den tionde årgången finns en översättning som har rubriken

---

³⁵ LFF. Årg. 5. s. 275.

³⁶ LFF. Årg. 5. s. 276.

³⁷ LFF. Årg. 5. s. 279.

³⁸ LFF. Årg. 6. s. 45.

³⁹ LFF. Årg. 9. s. 365.

”Sören Mikkelsen, en utmärkt dansk bonde”⁴⁰ och som är en levnadsteckning om en framgångsrik bonde i Danmark.

I årgång elva som utgavs år 1844 och årgång tolv finns inga översättningar. Nu börjar dock översättningarna dyka upp i större omfattning och vilket kan bero på att från och med årgång tretton så infinner sig olika översatta artikelserier av texter som läsare kan följa i flera årgångar i rad. Den första av dessa serier som jag stöter på är ”Thalheim”, en artikelserie om en tysk by som kommer att följas i flera årgångar framåt. Per Sörbom refererar till att det är en översättning.⁴¹ Den andra artikelserien som infinner sig i *Läsning för Folket* går under namnet ”Norges historia” och är en översättning från danskan.⁴² Denna serie av artiklar tar upp skeenden ur Norges historia och återkommer i stor skala i flertalet årgångar av tidskriften framöver. Årgång 13-14 innehåller nästan bara översättningar från just dessa två artikelserier, ”Thalheim” och ”Norges historia”.

De näst följande årgångarna rymmer en respektive fem översättningar, ur årgång femton en artikel ur ”Norges historia” och årgång sexton innehåller även den en artikel ur ”Norges historia” samt en naturvetenskaplig artikel från tyskan⁴³ samt en levnadsskildring. Det mest intressanta i den sextonde årgången är dock två artiklar som hänvisas till ”*Chambers rudiments of knowledge*”⁴⁴, jag förmodar att denna Chambers är Robert Chambers, en skotsk bokförläggare och litteratör. Artiklarna behandlar människans kroppsbeskaffenhet och föremåls olika former, som t.ex. rektangel och cirkel.

Två artiklar av Benjamin Franklin hittas även i årgång nummer sjutton som utgavs år 1850 där han bidrar med en böneskrift⁴⁵ och en artikel om att låna ut pengar.⁴⁶ I böneskriften har Franklin författat en bön som skall verka vara skriven av en liten flicka som av sina föräldrar blivit mycket orättvist behandlad, då hennes tvillingsyster i hela livet blivit bättre behandlad. Franklin vill i denna bön göra föräldrar uppmärksamma på hur stor skada partiskhet mot det ena barnet kan ge och artikeln kan därför klassas som en upplysning inom ämnet barnuppfostran.

---

⁴⁰ LFF. Årg. 10. s. 371.

⁴¹ Sörbom, P., *a a*, s. 160.

⁴² LFF. Årg. 13. s. 362.

⁴³ LFF. Årg. 16. s. 169.

⁴⁴ LFF. Årg. 16. s 111 & 304.

⁴⁵ LFF. Årg. 17. s 91.

⁴⁶ LFF. Årg. 17. s 93.

Den andra artikeln har namnet ”Ett nytt sätt att låna ut pengar”. Franklin skriver att idén fungerar så att en person lånar ut pengar till en annan person som sedan utnyttjar detta lån till att skaffa sig en inkomstkälla. När personen sedan börjar få en stadig inkomst och då har möjligheten att betala tillbaka sin skuld skall han inte göra detta genom att betala pengar till utlånaren utan istället låna ut samma summa pengar till en annan person i nöd. Denne person skall sedan när han fått det bättre ställt inte heller betala tillbaka skulden till utlånaren utan istället låna vidare summan pengar till behövande och lånesystemet skall sedan fortskrida likadan tills summan pengar stannar hos någon oärlig människa. Idén är alltså att en liten summa pengar i längden skall bidra med mycket glädje för många människor men att den första utlånaren dock inte får tillbaka sina pengar till förmån för att denna summa bidrar till att många människor istället har stor glädje och nytta av dem.

Förutom de två artiklarna av Benjamin Franklin innehåller årgång sjutton fyra andra översättningar, en fransk artikel, en del ur artikelserien ”Norges historia”, en fabel från danskan vid namn ”Grodan och gäddan”⁴⁷ samt en artikel om arbete från engelskan. I nästa nummer har H.C. Andersen författat ”världens Fagreste ros”⁴⁸ vilket är en saga med religiöst inslag, här finns även en fransk artikel samt en del ur ”Norges historia”.

Nästa årgång av *Läsning för Folket* innehåller tre stycken artiklar ur ”Norges historia”⁴⁹ och årgång tjuugo innehåller fyra stycken artiklar ur samma serie.⁵⁰ Här ingår även en artikel vid namn ”Om tidens värde”⁵¹ av Chambers samt en artikel om det norska bondelivet, en moralisk text från franskan, en text innehållande tips om bra leverne från tyskan samt en text om arbete från engelskan. I årgång nummer tjuogoett finns flera artiklar där författarna uppmanar till bl.a. flit, arbetsvilja samt ger ekonomiska tips, däri tre artiklar med namnet ”Statshushållningslärens första grunder”.⁵² Här återfinns även ett kapitel i ”Norges historia”, en religiös dikt och en artikel om jordbruk.

En av Benjamin Franklins texter finns även med i denna årgång och texten har fått namnet ”Medel att fylla alla fickor med penningar”.⁵³ Franklin skriver att i tider där många klagar över

---

⁴⁷ LFF. Årg. 17. s. 188.

⁴⁸ LFF. Årg. 18. s. 186.

⁴⁹ LFF. Årg. 19. s. 157,275,308.

⁵⁰ LFF. Årg. 20. s. 83,179,252,359

⁵¹ LFF. Årg. 20. s. 340.

⁵² LFF. Årg. 21. s. 22,132,217.

⁵³ LFF. Årg. 21. s. 374.

för lite pengar vill han gärna ge dem råd om hur de ska kunna fylla fickorna och även om hur de skall kunna behålla fickorna fulla. Franklin skriver att man skall använda sig av ärlighet och flit och att ens inkomster skall hållas större än utgifterna. Dessa små råd skall innebära att den som använder dem aldrig mer skall behöva klaga över tom mage, frysa av köld, med andra ord inte lida brist på någonting. Han skriver att personen snart kommer att befinna sig i en tillvaro utan bekymmer, kunna se på världen ur ett lyckligare perspektiv och ha ett hjärta fyllt med förnöjsamhet. Han skriver att personen inte kommer ha några bekymmer, bli oberoende och inte längre känna sig underlägsen de rika. En förmögenhet är lycka skriver Franklin.

I årgång tjugotvå som utgavs år 1855 finns två engelska artiklar om hundar samt två religiösa berättelser från danskan. En tysk text vid namn "Omåttlighetens följder" handlar om hur dålig kost och överflöd av mat och dryck skadar och fördärvar en människas hälsa.⁵⁴ Här finns även två texter med uppmaningen om att inte vara girig eller förakta fattigdom samt att arbete är den bästa rikedom om tron till Gud samtidigt finns.

Benjamin Franklin har i denna årgång skrivit en text vid namn "Den vackra och den fula foten"⁵⁵, som handlar om olika människors inställning till livet. Franklin skriver att det finns två olika sorters människor som även om de har samma förutsättningar i livet ser på världen på olika sätt, olyckligt eller lyckligt. Alla människor kommer hela tiden i livet i kontakt med olika saker som personen kan tycka mer eller mindre om, t.ex. mat, väder, andra människor. Den ena sortens människor ser här till de positiva sidorna hos de saker hon möter i livet medan den andra sortens människor bara ser det negativa i allting i livet samt är även missnöjda med sig själva och med sin negativa levnadsinställning inte gör sig omtyckt av någon. Franklin vill göra den senare sortens människor uppmärksamma på hur mycket de förlorar på att ha en sådan negativ inställning till livet. Som han beskriver det så förstör negativiteten så mycket då inställningen och synsättet om att allt är negativt bara är en inbillning. Förutom detta är det även en nackdel för personer med den negativa inställningen att ingen annan i dess omgivning tycker om dem och många önskar dem ingenting gott utan drar sig istället för att hamna i samma omgivning och på så sätt riskera att hamna i problem. De negativt inställda får därför finna sig i att de blir behandlade precis så som de själva behandlar andra. Rubriken "den vackra och den fula foten" syftar på en av Benjamin Franklins vänner som hade en normal (fin) och en skadad (ful) fot, när han träffade en ny person så visade han denne sina fötter och om personen

---

⁵⁴ LFF. Årg. 22. s. 262.

⁵⁵ LFF. Årg. 22. s. 185.

då började titta på och tala om den fula foten så visste Franklins vän att detta var en person med negativ inställning och tog därmed avstånd från personen. Efter denna lilla berättelse vill Franklin uppmana alla negativa personer att om de vill finna lycka och vinna andra personers aktning bör de inte endast se på den fula foten.

Nästa nummer innehåller två artiklar om djur, en fortsättning på den engelska serien om hunden samt en fransk uppsats om strutsen. Numret innehåller även en religiös berättelse från danskan och en berättelse om livet och döden från tyskan.

I årgång tjugofyra finns en samling kristna sånger som första gången utgavs i London 1849⁵⁶ samt en kristen historia, författaren var hertigbiskopen av York år 1023-1052.⁵⁷ Det finns även en artikel som beskriver en upptäcktsresa till sydpolen och en artikel om jordbruk.

Från och med årgång nummer tjugofem så börjar *Läsning för Folket* hämta översatta artiklar från den norska tidningen *Folkevennen* (två stycken i årgång tjugofem) som används i ganska så stor skala. I nästa årgång används tre stycken översättningar från *Folkevennen* om skilda ämnen.

I den tjugosjätte årgången finns förutom dessa översättningar även tre stycken texter ur Charles Dickens engelska tidsskrift *Household Words*. Den första som har namnet ”En tilldragelse i Australiens skogar”⁵⁸ är en reseskildring från Australien som berättar om en egendomsägare på den australiensiska landsbygden som tillsammans med lokalbefolkningen beger sig ut för att leta reda på en herde som försvunnit från landområdet, och som läsare får man följa dessa människors flera dagar långa strapatser ute i vildmarken innan de till slut återfinner herden som gått vilse. Egentligen ges inte mycket till beskrivning av just själva det geografiska området men däremot skriver författaren mer om godsägarens intryck av dem som i texten beskrivs som ”svarta infödingar”.

I samma årgång finns på en sida tre ordspråk från *Dickens Household Words*⁵⁹. Till varje ordspråk finns en text där det ges korta förklaringar om meningen med varje ordspråk. Ordspråket ”Lyckan knackar åtminstone en gång på varje dörr” förklaras med att lyckan oftast

---

⁵⁶ LFF. Årg. 24. s. 125.

⁵⁷ LFF. Årg. 24. s. 130.

⁵⁸ LFF. Årg. 26. s. 154.

⁵⁹ LFF. Årg. 26. s. 190.

till slut kommer till en person även om det kan tyckas osannolikt för en person som är olycklig. Men när lyckan väl kommer gäller det att passa på och utnyttja tillfället så att ögonblicket inte går till spillo. ”Stulen frukt smakar bäst” är ett ordspråk som ges förklaringen att det är inbillningen hos människan som påverkar oss att tro att det förbjudna skulle vara bättre men att det sedan visar sig vara tvärtom. Spänningen som finns i det förbjudna är det som lockar, men denna spänning brukar efteråt försvinna och istället ersättas av en obehaglig känsla. Ordspråksförklaringen avslutas med den religiösa meningen om att handlingen när Adam och Eva smakade på den förbjudna frukten skulle påverka oss människor även idag. Med det sista ordspråket ”Den som förföljer tvenne harar får ingendera” menas det att människor ofta försöker ägna sig åt flera saker samtidigt och då detta misslyckas blir resultatet lidande eller arbetet helt uteblivet.

Ännu en text ur *Dickens Household Words* finns med i denna årgång och denna text handlar om och heter ”Synålens Historia”.⁶⁰ Författaren skriver att det finns väl inte mycket att säga om en synål och den är så billig att om den tappas på golvet är den knappt värd att böja sig ned och ta upp men just denna aspekt att synålen är så billig kan göra det intressant för en undersökning. I resten av texten får läsaren följa bl.a. författarens besök på en nålfabrik och läsa om framställning och beskrivning av synållstillverkning samt även lite bakgrundshistoria.

I årgång tjugosju finner jag sex översättningar, varav två är berättelser med moraliskt budskap och två har religiösa budskap. Det finns även en artikel om ljusets inflytande på växterna⁶¹ samt en dikt.

Artiklar ur den norska tidningen *Folkevennen* används vid fyra tillfällen i årgång tjuugoåttan av *Läsning För folket*. Artiklarna har överskrifterna ”Om historien värde och nytta”⁶², ”Om palmerna”⁶³, ”Berättelse om Digerdöden och de pestartade farsoter som derpå följde”⁶⁴ och ”Om levnadsvanorna och deras inflytande på välståndet”.⁶⁵ Förutom dessa översättningar finns

---

⁶⁰ LFF. Årg. 26. s. 337.

⁶¹ LFF. Årg. 27. s. 159.

⁶² LFF. Årg. 28. s. 167.

⁶³ LFF. Årg. 28. s. 213.

⁶⁴ LFF. Årg. 28. s. 235.

⁶⁵ LFF. Årg. 28. s. 340.

i årgången även tre religiösa artiklar, där en är författad av H.C Andersen.⁶⁶ Det finns även två översättningar med moraliskt budskap samt en text om diamantens historia efter tyskan.⁶⁷

I årgång tjugonio som utgavs år 1862 hittar jag bara tre översättningar, en dansk text ”Om Dövstummas undervisning”, en text vid namn ”Om stenkolsförbrukning och stenkolstillgångarne” samt en text ur *Folkevennen* vid namn ”Huruledes Bibeln blivit till våra tider bevarad”.⁶⁸

Nästa årgång har endast två översättningar varav den ena är en fransk biografi över Benjamin Franklin som fått namnet ”Franklin, Den förståndige hushållaren”⁶⁹ och den andra är en tysk text om barnuppfostran.

Årgång trettioett innehåller tre översättningar, varav den mest intressanta är hämtad ur H.B Schoolcrafts verk ”*The indian tribes of the United States*” och finns i *Läsning för Folket* under namnet ”Om levnadssättet hos Amerikas indianer”.⁷⁰

I årgång nummer trettio två finner jag nio stycken översättningar varav tre stycken är danska, varav två med religiösa budskap, även en fransk översättning finns som har ett religiöst budskap. Det finns även två naturvetenskapliga artiklar, en moralisk text från engelskan⁷¹ och en reseskildring. Det mest speciella i denna årgångs översättningar är dock folk/kultur/reseskildringen vid namn ”Något om Turkmanerne” som är hämtad ur ungraren Wambérys ”*Travels in Central Asia*”.⁷²

I nästa årgång av *Läsning för Folket* har fyra av sammanlagt sex översättningar hämtats från danskan och av dessa är tre stycken hämtade ur ”*Dansk Landbotidende*”. Artiklarna handlar om hälsa⁷³, näringsämnen⁷⁴ och järnet och återbruket⁷⁵. De andra översättningarna består av texter om industriutställningar, en indiansk saga och en reseskildring från Kina.

---

⁶⁶ LFF. Årg. 28. s. 375.

⁶⁷ LFF. Årg. 28. s. 325.

⁶⁸ LFF. Årg. 29. s. 289.

⁶⁹ LFF. Årg. 30. s. 270.

⁷⁰ LFF. Årg. 31. s. 303.

⁷¹ LFF. Årg. 32. s. 83.

⁷² LFF. Årg. 32. s. 68.

⁷³ LFF. Årg. 33. s. 141.

⁷⁴ LFF. Årg. 33. s. 289.

⁷⁵ LFF. Årg. 33. s. 126.

I årgång nummer trettiofyra finns det nio översättningar. Fyra av dessa utgör historiska texter och handlar om järnvägens historia (två stycken), Island i forna tider och om livet ombord på ett emigrantskepp på väg till Amerika. Förutom dessa historiska texter innehåller denna årgång bl.a. artiklar som ”Om bäfvern”⁷⁶ från franskan samt en reseskildring om ”Det öppna polarhafvet”⁷⁷ från *Chambers journal* (förmodligen de skotska bröderna Chambers ”*Chambers Edinburgh Journal*”).

2.2 ÖVERSÄTTNINGAR PERIOD TVÅ, ÅR 1869 - 1913

H.C Andersen har i årgång trettiofem som är den första årgången i min andra undersökningsperiod författat en berättelse som heter ”Berättelsen om en moder”⁷⁸ och som handlar om en moders starka kärlek till sitt barn. I årgången finns även en från engelskan översatt artikel som heter ”Om nyttan av skolgång”⁷⁹ som upplyser om värdet av uppfostran, skolgång och kunskap samt två från norskan översatta texter.

Årgång nummer trettiosex innehåller tre översättningar. En första översättningen heter ”Om solvärmets”⁸⁰ och är en naturvetenskaplig artikel om, som namnet antyder, solvärmens. En norsk översättning behandlar hälsningssättet hos den norska allmogen och den sista översättningen är författad av H.C Andersen och är en saga vid namn ”Gamla Mor Margaretha vid himmelrikets port”⁸¹ som handlar om vikten av att leva sitt liv godhjärtad.

I årgång trettiosju som utgavs år 1870 hittade jag endast två översättningar som båda är översatta från danskan. Den ena artikeln har namnet ”Husflit”⁸² och behandlar vikten och betydelsen av att arbeta i hemmet, d.v.s. husflit.

I årgång trettioåtta finns två översättningar varav den ena är norsk och den andra dansk. Den från danskan översatta historien har det humoristiska namnet ”En liten historia om en klipsk

---

⁷⁶ LFF. Årg. 34. s. 162.

⁷⁷ LFF. Årg. 34. s. 72.

⁷⁸ LFF. Årg. 35. s. 216.

⁷⁹ LFF. Årg. 35. s. 305.

⁸⁰ LFF. Årg. 36. s. 73.

⁸¹ LFF. Årg. 36. s. 175.

⁸² LFF. Årg. 37. s. 261.

Jöns och en dum Jöns”.⁸³ Historian vill förmedla budskapet om att de flesta människor har olika egenskaper och att de har något att lära av och om varandra.

Tre översättningar finner jag i årgång nummer trettionio. Den första översättningen som är från danskan har namnet ”Drag av livet inom och utom hus förr och nu”.⁸⁴ Texten behandlar följderna av industrins utveckling som enligt texten skall ha bidragit till mindre klasskillnad och att de lägre klasserna har fått en större trevnad inom och utom hemmen. Den andra översättningen är en naturvetenskaplig skildring av mammutdjuret, artikeln är hämtad ur ”Aus der Natur”⁸⁵ vilket verkar vara en tysk tidskrift. ”Torpedons historia”⁸⁶ är namnet på den tredje översättningen vilken är hämtad ur *Frazer's Magazine*, vilket verkar vara en brittisk tidskrift, men jag har dock inte fått det bekräftat. Artikeln behandlar torpedens historia och användningsområde och faller under kategorin vetenskap.

Årgång nummer fyrtio innehåller fyra översättningar. Två av dessa är från norskan där den ena är en hjältesaga och den andra är en moraliserande historia om fiender som förlåter varandra och syndare som får en andra chans. Från engelskan är en naturvetenskaplig artikel vid namn ”Om ormarne”⁸⁷ hämtad och den innehåller just fakta om ormar. Till sist finns en upplysande artikel som innehåller fakta om tobaken.⁸⁸

Årgång nummer fyrtioett och fyrtiotvå innehåller vardera en översättning från norskan. I årgång fyrtioett är den översatta texten en moraliserande historia om hur illa det kan gå om en person dricker för mycket sprit och årgång fyrtiotvå innehåller en historisk skildring vid namn ”Bilder från den förhistoriska tiden”⁸⁹ från tidningen *Folkevennen*.

I årgång fyrtiotre hittar jag en översatt artikel vid namn ”Om sparsamhet”⁹⁰ där författaren vill förmedla kunskaperna om värdet av ekonomisk sparsamhet och det ges även tips på hur man som person kan bära sig åt för att kunna spara.

---

⁸³ LFF. Årg. 38. s. 113.

⁸⁴ LFF. Årg. 39. s. 16.

⁸⁵ LFF. Årg. 39. s. 297.

⁸⁶ LFF. Årg. 39. s. 371.

⁸⁷ LFF. Årg. 40. s. 129.

⁸⁸ LFF. Årg. 40. s. 182.

⁸⁹ LFF. Årg. 42. s. 170.

⁹⁰ LFF. Årg. 43. s. 368.

Den fyrtiofjärde årgången innehåller tre översättningar varav den första är en naturvetenskaplig artikel som beskriver Coloradobaggen.⁹¹ Den andra översättningen är en gammal historisk saga och den tredje översättningen har rubriken "Djurens själslif"⁹² och är översatt ur tidskriften *Folkevennen*. Artikeln är naturvetenskaplig och behandlar bl.a. att djur har sinnen och hur deras sinnen utvecklas.

Årgång fyrtiofem av *Läsning för Folket* innehåller endast en översättning och denna kommer från danskan och har rubriken "Ett säterbesök i Gudbrandsdalen"⁹³ och är en reseskildring från de norska fjällen.

I nästa årgång hittar jag tre översättningar där alla kommer från danskan. "Förnöjsamhet"⁹⁴ heter en av översättningarna och det är ett moraliserande levnadstips som vill förmedla att man som person bör vara glad för det som man har, att en person bör se på livet från dess ljusa sida och att en själv kan avgöra om en sak skall vara ett glädjeämne eller en obetydlighet. Nästa översättning är en historisk berättelse från Norden vilket även den tredje är. Den tredje översättningen har överskriften "Sjöslaget vid Öland 1676"⁹⁵ och beskriver slaget vid Öland där de svenska och danska flottorna utkämpade en batalj 1676.

Årgång fyrtiosju som utgavs år 1880 innehåller endast en översättning, vilken är en från norskan översatt naturvetenskaplig artikel vid namn "Gräshopporna"⁹⁶ som består en beskrivning av denna insekt.

Nästa årgång saknas i arkivet och har därför inte kunnat undersökas men årgång fyrtionio innehåller endast en översättning och årgång nummer femtio innehåller två. Från franskan är översättningen i årgång fyrtionio hämtad och det är en moraliserande berättelse som förmedlar budskapet att hoppet aldrig bör uppges. Den första översättningen i årgång femtio är en artikel om praktisk nytta från norskan. I detta fall består den praktiska nyttan som läsaren kan ta del av om tips på hur man kan lära sig simma.⁹⁷ Nästa översättning har rubriken "Sömnen"⁹⁸ och där ges bl.a. en förklaring till vad sömn egentligen är, vad som händer med en person när han/hon

---

⁹¹ LFF. Årg. 44. s. 85.

⁹² LFF. Årg. 44. s. 179.

⁹³ LFF. Årg. 45. s. 154.

⁹⁴ LFF. Årg. 46. s. 70.

⁹⁵ LFF. Årg. 46. s. 241.

⁹⁶ LFF. Årg. 47. s. 225.

⁹⁷ LFF. Årg. 50. s. 238

⁹⁸ LFF. Årg. 50. s. 306

sover och olika sorters djup sömn. Artikeln är översatt från R. Wilson, vilken jag dock inte kunnat identifiera.

Årgång femtiott innehåller två översättningar. Den första är översatt från *Folkevennen* och är en reseskildring om amerikanska nordpolsfarare. Den andra översättningen är av Hertigen av Argyll som egentligen heter George Campbell och hans verk "*The reign of law*", den aktuella artikeln heter "Om fåglarnes flygt"⁹⁹ och är en naturvetenskaplig artikel.

I årgång femtiotvå finns tre översättningar, en fransk, en oidentifierbar och en dansk. Den franska artikeln är hämtad ur en tidskrift och är en historisk berättelse om Christoffer Columbus stoft som skrivits p.g.a. uppstådda rykten om att Columbus kvarlevor påträffats.¹⁰⁰ Artikeln behandlar efterforskningar om Christoffer Columbus' kvarlevor som gjordes av Spanien då dessa rykten uppstod. "Om tidens användande"¹⁰¹ heter en text som innehåller praktiska råd angående användandet av tid som att t.ex. gå upp tidigt för att då kunna arbeta mera, aldrig skjuta upp något som skulle kunna göras på en gång och att arbeta med en sak i taget för bättre koncentration, som då leder till bättre arbete. Den tredje översättningen kommer från danskan och handlar om en deprimerad och uppgiven soldat som får hjälp av en präst att komma över sina synder och genom det förändras till det bättre och blir som en ny människa.

I nästa årgång finns endast en översatt artikel som handlar om synen på en arbetsstrejk i Belgien.¹⁰²

En reseskildring från Afrika är den första av tre översättningar i årgång femtiofyra vilken följs av två översättningar med rubrikerna "Bibelns första blad".¹⁰³ Denna serie religiösa artiklar berättar om olika delar ur Bibeln, som t.ex. begynnelsen. Även i nästa årgång återfinns denna religiösa artikelserie och utgör då den enda översättningen.

Nu har jag i min undersökning av *Läsning för Folket* kommit till ett skede där fortsatta framställningar av översättningarna inte kommer att göras eftersom antalet översättningar i

---

⁹⁹ LFF. Årg. 51. s. 217.

¹⁰⁰ LFF. Årg. 52. s. 200.

¹⁰¹ LFF. Årg. 52. s. 217

¹⁰² LFF. Årg. 53. s. 59.

¹⁰³ LFF. Årg. 54. s. 184 & 255 .

fortsättningen är så pass lågt. Vi har redan sett att antalet översättningar har sjunkit avsevärt jämfört med den första undersökningsdelen.

För att läsare nu skall kunna följa mina resultat av även de årgångar av *Läsning för Folket* som jag inte presenterat hänvisar jag till slutsatser/diskussion delen av uppsatsen där ett diagram över antalet totala översättningar finns att avläsas.

3. DISKUSSION/SLUTSATSER

3.1 BENJAMIN FRANKLIN OCH CHARLES DICKENS ARTIKLAR

I de årgångar jag har undersökt av *Läsning för Folket* har jag kommit fram till att texter av de anglosaxiska författarna Benjamin Franklin och Charles Dickens användes sex respektive tre gånger.

Av Benjamin Franklins sex artiklar i *Läsning för Folket* handlar fyra om ekonomi, varav tre direkt handlar om sparsamhet och flit samt en artikel som handlar om ett sätt att låna ut pengar. De övriga två artiklarna handlar om barnuppfostran och om livssynsätt. Generellt är Franklins artiklar i *Läsning för Folket* upplysningstexter med syftet att råda människor om hur de kan förbättra livet både för sig själva och andra och samtidigt undvika fällor som skulder och att bli ruinerade. Syftet med artiklarna handlar därmed inte om någon underhållning eller endast allmänbildning utan om förmedling av nyttiga och användbara kunskaper som läsarna skulle kunna ta till sig och använda sig av i det dagliga livet. Vare sig det gäller att arbeta flitigt och leva sparsamt eller att inse att det finns utvägar från olyckan som t.ex. att leva med ett negativt synsätt så vill artiklarna råda människor om att och hur deras ekonomiska situation kan förbättras och på så sätt även deras liv generellt. Detta skall då vara möjligt om råden att leva sparsamt och flitigt, utan onödig vila följs, tillsammans med en välskött ekonomi utan onödiga utgifter och kunskaper om hur konkurs och skuldsättning undviks.

Artiklarna verkar i första hand rikta sig till allmogen då den förmodligen inte hade så gott om pengar, råd om sparsamhet och hushållning kunde då säkert passa för den ämnade målgruppen.

Charles Dicken´s artiklar som efter översättning hamnat i *Läsning för Folket* är både färre till antalet, tre stycken, och har ett helt annat innehåll. Dickens artiklar omfattar en reseskildring, en artikel om ordspråks betydelse och en artikel om synålens historia. Dessa artiklar tolkar jag som att de är mer underhållande än upplysande, och även om texterna lär ut någonting så är nog syftet mer att förmedla allmänbildning än levnadstips. Reseskildringen är en skildring av det australiensiska landskapet samtidigt som det vävs in i en spännande berättelse. Artikeln om ordspråkens betydelse har nog syftet att ge förklaringar till ordspråken vilket är allmänbildande och syftet är kanske även att skänka en eftertanke till läsarna om meningen med ordspråken. Synålens historia är en allmänbildande skildring om hur produktion av en vara fungerar och syftet är nog att läsaren skall få ökad förståelse för arbetsprocessen i en synålsfabrik.

Det är svårt att försöka avgöra till vilken publik texterna riktade sig då det inte handlar om några direkt upplysande texter.

3.2 INNEHÅLLSKATEGORISERING AV ÖVERSÄTTA ARTIKLAR

Grupp 1, praktiska råd innehåller artiklar med teman som hälsa, uppfostran/undervisning, sparsamhet, levnad, arbete/utnyttjande av tid, moraliska texter samt jordbruk. Denna kategori omfattar sammanlagt sjuttioen översättningar, vilket motsvarar ca 35 % av alla översatta artiklar. Artiklar med moraliskt innehåll och levnadstips, vilka tillsammans utgör ca hälften av denna grups artiklar, dominerar denna kategori, följt av tolv artiklar om arbete och upplysningar om tidsutnyttjande. Det som förvånar mig är att antalet artiklar om *jordbruk* som jag fann endast var åtta till antalet och jag trodde innan jag gjorde denna undersökning att de skulle utgöra en ganska stor del, då Sörbom skriver:

Av de artiklar av praktisk, upplysande art som publiceras i *Läsning för Folket* fram till och med 1868 behandlar ungefär en tredjedel rena jordbruksfrågor. Det är naturligt att detta ämne är det klart dominerande med tanke på den läskrets till vilken man vände sig. Männen bakom tidskriften såg som sin uppgift att i modern utilitistisk anda verka för ett effektivare mer inkomstbringande jordbruk.¹⁰⁴

Detta kan kanske förklaras med att det angående jordbruket fanns goda kunskaper inom landets gränser och att metoden att översätta artiklar från utländska källor inte behövde användas inom detta område. Jag hittade sju artiklar med tips om sparsamhet där Benjamin Franklin bidrar med flera texter och de artiklar med innehåll som handlar om barnuppfostran och undervisning hittade jag sju stycken sammanlagt. Den sista typen av artiklar i denna kategori utgjordes av artiklar med upplysning om hälsa, vilka endast var fyra stycken, dessa var dock inte oväntat få till antalet eftersom Sörbom skriver:

Under Ekmarcks tid som redaktör är dock antalet artiklar i dessa frågor förvånande fåtaliga, sju stycken av mera allmänt hygienisk karaktär, fem om speciella sjukdomar och tre som behandlade barnavård och barnsjukdomar, femton artiklar av sammanlagt över tusen är knappast imponerande.¹⁰⁵

Grupp 2, religiösa artiklar och texter är i förhållande till de andra grupperna få till antalet, tjugotvå stycken, vilket utgör ca 11 % av det totala antalet artiklar. I denna kategori utgörs de flesta artiklarna av kristna berättelser och sagor, vilka är nio stycken samt dikter, böner eller sånger, vilka är åtta, det finns även tre artiklar som handlar om Bibeln och dess innehåll samt två artiklar som har syftet att framställa kristendomen i god dager.

---

¹⁰⁴ Sörbom, P., *a a*, s. 107.

¹⁰⁵ *Ibid*, s. 119.

Grupp 3 innehåller artiklar med ickepraktiskt men upplysande texter och representerar artiklar med områden inom historia, naturvetenskap, vetenskap, samhällskunskap och rese/kultur/geografiskildringar. Denna artikelkategori är den största av de tre jag presenterat och den utgör ca 54 % av alla översatta artiklar i *Läsning för Folket*. Den allra största gruppen översatta artiklar är de med historiskt innehåll vilka jag hittade trettio stycken av. Hälften av de historiska artiklarna utgörs av artikelserien ”Berättelser ur Norges Historia”. Artiklar innehållande rese/kultur/geografiskildringar hittade jag tjugosex stycken och tillsammans med artiklarna innehållande naturvetenskapliga ämnen, som är tjugofyra stycken, utgör dessa tre nämnda typer av artikelkategorier de mest använda typer översatta texter i *Läsning för Folket*. Jag hittade dessutom tolv vetenskapliga artiklar som innehåller t.ex. teknik ,allmänbildning mm, och jag hittade även åtta artiklar om samhällskunskap.

En intressant aspekt med artikeln som beskriver en arbetsstrejk i årgång femtiotre, ”synålens historia” i årgång tjugosex och en engelsk artikel om arbetet i årgång sjutton, är att *Läsning för Folket* för den svenska allmogen presenterar artiklar om arbete och arbetsfördelning. Kanske var tanken att upplysa allmogen och den kommande arbetarklassen om just dessa fakta då Sverige befann sig i en fas av förändring från feodalt till kapitalistiskt samhälle. Den Brittiske nationalekonomen Adam Smith som skrev *Wealth of Nations* hade dessa åsikter om arbetsfördelning: ”Arbetsfördelningen ser han dels som en källa till materiell välmåga, dels som något som undergräver arbetarens intellektuella, moraliska och fysiska krafter.”¹⁰⁶ En sådan aspekt kan kanske förklara att Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande fann det viktigt att i tidskriften presentera dessa sorters artiklar.

3.3 SPRÅKKATEGORISERING

Den största språkkällan som artiklarna i *Läsning för Folket* är hämtade ur är det danska språket, 56 översättningar av sammanlagt 203 stycken vilket motsvarar ca 25 %. Den största kategorin av de översättningar som hämtades från danskan var historiska artiklar, nitton stycken, där artikelserien Berättelser ur Norges Historia utgör de flesta av dessa. Den näst mest använda kategorin av danska källor var religiösa artiklar samt artiklar innehållande rese/kultur/geografiskildringar som det av båda fanns åtta stycken. Resterande danska artiklar fanns i ganska jämn skala bland de flesta andra ämneskategorierna utom i ämneskategorin sparsamhet där danska översättningar saknas.

---

¹⁰⁶ “Nationalencyklopedin, Adam Smith” (2006).

Från norskan vilket är den näst största språkkällan har trettio artiklar hämtats, vilket utgör ca 15 % av det sammanlagda antalet översättningar. De norska artiklarna är inte som hos danskan, överrepresenterade i någon ämneskategorisering utan är jämnt fördelade förutom att norska översättningar saknas inom ämneskategorierna hälsa, sparsamhet, lant/jordbruk och religiösa artiklar. Tretton artiklar från norskan är hämtade ur den norska tidskriften *Folkevennen*, de behandlar åtta olika ämneskategorier och dominerar då inte någon speciellt kategori.

De från engelskan översatta artiklarna utgör den tredje största språkkällan och där är antalet artiklar tjugonio, vilket är ca 14 % av alla översättningar. I ämneskategorin arbete/utnyttjande av tid finns sju artiklar från det engelska språket och i kategorin naturvetenskapliga artiklar finns sex stycken. Annars är artiklarna utspridda ganska så jämnt bland de olika kategorierna men engelska artiklar saknas i ämneskategorierna hälsa, sparsamhet och historia.

De tyska översättningarna i *Läsning för Folket* är tjugofem, ca 12 %. Den största ämneskategoriseringen utgörs av rese, kultur och geografi som innehåller sex artiklar, samtliga dessa artiklar är artikelserien "Thalheim", en skildring av en tysk by. Resten av de få artiklarna finns i relativt jämna antal i alla ämneskategorier förutom i kategorierna sparsamhet, arbete/utnyttjande av tid, lant/jordbruk och samhällskunskap där tyska översättningar saknas.

Franska artiklar användes inte speciellt mycket i *Läsning för Folket* och jag kunde bara hitta elva stycken vilket motsvarar endast ca 5 % av alla översättningar tillsammans. De är inte överrepresenterade i någon ämneskategori men är representerade i sparsamhet, levnadstips, moraliska texter, lant/jordbruk, religiösa artiklar, naturvetenskap och historia.

Övriga språk består av sju artiklar från Amerika, samt en vardera från Ungern, Schweiz och Finland. Av de sju amerikanska artiklarna har Benjamin Franklin författat sex och den sjätte är en artikel med moraliskt budskap av författaren Harriet Beecher Stowe som skrivit "*Onkel Toms stuga*". De övriga artiklarna är två reseskildringar, den ena av en ungrare och den andra av en schweizare, samt en finsk historisk berättelse.

En stor del av alla översättningar har kategoriserats som oidentifierbara och där har jag samlat de översättningar jag inte kunnat identifiera språkkällan hos. Denna del av översättningarna utgör ca 20 % eller fyrtiotvå artiklar, vilket är ganska så många. De flesta av de

språkidentifierbara artiklarna tillhör ämneskategoriseringen religiösa texter och naturvetenskapliga texter, rese, kultur/geografi skildringar samt jordbruksartiklar.

Tabell över Språkkällor i LFF

Språkkällor	Antal översättningar	% ca
Danska	56	25
Norska	30	15
Engelska	29	14
Tyska	25	12
franska	11	5
Övriga	10	5
Oidentifierbara	42	20
Sammanlagt	203	96 % ca

3.4 FÖRÄNDRING ÖVER TID AV ANVÄNDA AV ÖVERSÄTTA ARTIKLAR

Jag delade in min undersökning i två stycken olika perioder, årgång 1-34 av *Läsning för Folket* vilket motsvarar år 1834 – 1868 samt år 1869 – 1913 vilket motsvarar årgångarna 35-79. Den senare delen av undersökningen avgränsade jag dock till årgång femtiofem då jag anser att resten av översättningarna under den undersökningsperioden var ointressanta.

Med hjälp av min undersökning har jag kommit fram till att användningen av översatta utländska artiklar i *Läsning för Folket* var betydligt vanligare under den första undersökningsperioden än under den andra. För att visa hur tydligt detta resultat kan urskiljas framställer jag följande fakta. Den första undersökningsperioden omfattar trettiofyra år, under vilken det användes 140 översättningar av sammanlagt 203 översättningar totalt som jag funnit i min undersökning. Detta motsvarar ca 4.1 översättning per årgång av *Läsning för Folket*. Den andra undersökningsperioden omfattar en period om 45 år under vilket antalet använda översättningar i *Läsning för Folket* var 63 stycken av sammanlagt 203 översättningar. Detta motsvarar ca 1.4 översättningar per årgång.

Användandet av högst antal översättningar i en årgång av *Läsning för Folket* är under den första undersökningsperioden elva stycken och i den andra undersökningsperioden fyra stycken.

Antal tillfällen då antalet översättningar i en årgång var två eller färre var under den första undersökningsperioden 14 stycken eller ca 41 %.

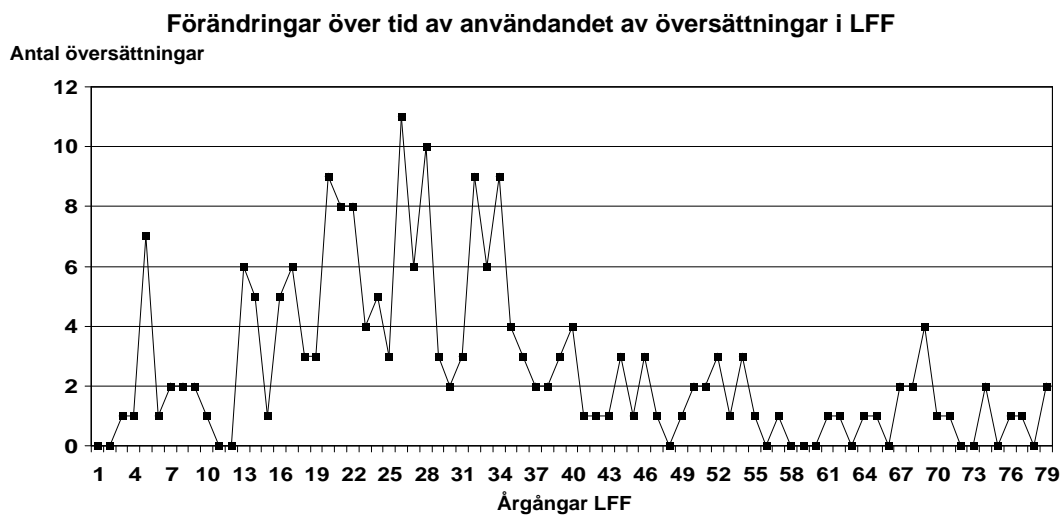
Under den andra undersökningsperioden var antalet 35 tillfällen vilket motsvarar ca 77.7 %.

Med hjälp av ovanstående fakta kan följande slutsatser dras, att översättningar var betydligt vanligare under den första undersökningsperioden. Användandet av översättningar och framförallt användandet av antalet översättningar per nummer sjönk avsevärt efter årgång 34 år 1868 då Ekmarck avgick som redaktör för *Läsning för Folket*. Varför användandet av översättningar minskade är svårt att säga men det kan säkert kopplas samman med de förändringar som skedde efter Ekmarcks avhopp som redaktör. Om dessa förändringar skriver Sörbom: "Läsning för Folket får ett fräschare, modernare utseende, flera illustrationer, ett mera tidsenligt urval av artiklar"¹⁰⁷. Per Sörbom har i sin undersökning av *Läsning för Folket* koncentrerat sig till åren 1834 – 1868 och mina resultat visar att översättningar användes sammanlagt vid 140 tillfällen under samma period. Det är då intressant att ta ställning till att Per Sörbom skriver: "Den för tiden vanliga metoden att, med eller utan angivande av källan, översätta och trycka av artiklar ur utländska tidningar och tidskrifter, användes mycket sparsamt"¹⁰⁸.

---

¹⁰⁷ Sörbom, P., *a a*, s. 166.

¹⁰⁸ *Ibid*, s. 135.

Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande och *Läsning för Folkets* roll och i samband med den förändringsprocess som Sverige befann sig i under 1800-talet är i denna uppsats begränsad till de artiklar i *Läsning för Folket* som var översatta från utländska källor, vilka jag undersökt. Om gruppkategorierna bortses och endast de enskilda områdena uppmärksammas, så fanns det största antalet översättningar inom områdena moraliskt innehåll och levnadstips följt av områden historia, rese/kultur/geografiskildringar och naturvetenskap. Med hjälp av dessa fakta dras slutsatserna att *Läsning för Folket* genom användandet av översättningar främst försökte upplysa den ämnade målgruppen inom ovan nämnda mest presenterade områden. Detta försök minskade dock drastiskt efter att Ekmarck avgått som redaktör för *Läsning för Folket* i januari år 1869, från och med årgång trettiofem, vilket tydligt kan avläsas i tabellen ovan på denna sida.

SAMMANFATTNING

Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande bildades i Sverige 1833. Detta efter att Franz Anton Ewerlöf inspirerats av det Engelska sällskapet ”The society for the Diffusion of Usefull Knowledge” som i England genom texter haft till uppgift att upplysa bonde- och arbetarbefolkningen. Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande bildades av Franz Anton Ewerlöf och Carl af Forsell och resterande medlemmar bestod av framstående och kunniga personer inom olika kunskapsområden. Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande hade till syfte att upplysa den Svenska allmogen och för att genomföra detta gav sällskapet kvartalsvis ut en tidskrift, *Läsning för Folket*. Denna tidskrift skulle innehålla texter och uppsatser med tips och råd inom en rad olika ämnesområden som t.ex. sparsamhet, jordbruk, hushåll mm.

Syftet med denna uppsats har varit att över tid försöka fastställa om användandet av från utlandet översatta artiklar i *Läsning för Folket* förändrades över tid samt att presentera en ämnes och språkkategorisering av de översatta artiklarna. Jag har även undersökt artiklar skrivna av två författare, Benjamin Franklin och Charles Dickens, och presenterat vilka sorters artiklar dessa skrev.

Jag har kommit fram till att användandet av översatta artiklar i *Läsning för Folket* sjönk avsevärt efter att Sällskapet för nyttiga kunskapers spridandes första redaktör, Ekmarck, av gick från posten efter trettiofem år. Anledningar till denna minskning i användandet av översättningar är svår att fastställa men kan ha att göra med att *Läsning för Folket* efter Ekmarcks avhopp som redaktör förändrades på ett rad olika områden och bl.a. fick modernare artiklar. Ämneskategoriseringen har jag delat in i tre stycken grupper, artiklar med praktiska råd, religiösa artiklar och artiklar med ickepraktiskt men upplysande texter där den senaste utgjorde den största gruppen följt av den första och sist artiklarna med religiöst inslag. Språkkategoriseringen visade att den vanligaste språkkällan var det danska språket där historiska artiklar var vanligast följt av artiklar från norskan, engelskan, tyskan och franskan. Benjamin Franklins artiklar i *Läsning för Folket* innehöll upplysande texter med råd om främst ekonomi och sparsamhet. Charles Dickens presenterar dock mer allmänbildande artiklar som inte syftar till att förmedla råd.

KÄLL/LITTERATUR FÖRTECKNING

Tryckta källor:

Tidningar och tidskrifter:

Läsning för Folket, årgång 1-73,

Tryckt litteratur:

Hirdman, Arne, *Alla tiders folkböcker*. Stockholm 1950.

Jansson, Torkel, *Adertonhundratalets associationer: Forskning och problem kring ett sprängfullt tomrum eller sammanslutningsprinciper och förningsformer mellan två samhällsformationer c:a 1800-1870*. Uppsala 1985

Lönnroth, Lars & Delblanc, Sven, *Den Svenska litteraturen: De liberala genombrotten 1830-1890*. Stockholm 1989

Söderberg, Verner, *Sveriges sockenbibliotek: Och övriga anstalter för folkläsning*. Stockholm 1901.

Sörbom, Per, *Läsning för Folket: Studier i tidig svensk folkbildningshistoria*. Stockholm 1972.

Tynell, Knut, *Folkbiblioteken i Sverige*. Stockholm 1931.

Uppslagsverk:

”Nationalencyklopedin, Benjamin Franklin” (2006) [online: <http://www.ne.se>] sök Benjamin Franklin [2006 - 01- 22]

”Nationalencyklopedin, Charles Dickens” (2006) [online: <http://www.ne.se>] sök Charles Dickens [2006 - 01- 22]

”Nationalencyklopedin, Adam Smith” (2006) [online: <http://www.ne.se>] sök Adam Smith
[2006 - 01- 22]